

JOSIPA GLEMBAY – ČEPINKA KOJA JE OSTAVILA DUBOK TRAG U KULTURNOM RAZVOJU OSIJEKA

Josipa Glembay – Čepinka who left a deep mark in the cultural development of Osijek

Marija Čačić

Knjižnica Centra za kulturu Čepin
marija.cacic@czk-cepin.hr

UDK / UDC **929Glembay, J.**
Stručni rad / Professional paper
Priljeno/ Received: 14.12.2025.

BROJ
BIBLIOGRAFSKE
JEDINICE

531

Sažetak

Cilj. Svrha je ovog rada pridonijeti nastojanjima da se zabilježi razvoj kulture u Osijeku kroz podsjećanje na kulturno-povijesnu ulogu Josipe Glembay, s obzirom na to da je predstavljala ključnu figuru u razvoju ženskog obrazovanja i publicistike u Hrvatskoj krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Cilj je rada istaknuti značaj djelovanja učiteljice, pedagoginje, književnice i humanitarke Josipe pl. Glembay te njezin utjecaj na razvoj kulture i društva u cjelini. Autorica je u radu istražila aktivnosti, ulogu i značaj Josipe Glembay kroz doprinos u području pedagogije, književnosti, knjižničarstva i društvene aktivnosti realizirane kroz stručne udruge.

Pristup/metodologija/dizajn. Podaci o djelovanju Josipe Glembay prikupljeni su iz postojećih leksikografskih, arhivskih i mrežno dostupnih izvora. Analizirano je djelo *Zajednica* koje za Zavičajnu zbirku Knjižnice Centra za kulturu Čepin ima poseban značaj jer sadrži i tekst još jednog zavičajnog autora.

Rezultati. Koristeći se dostupnim podacima, u radu se nastojalo pregledno izložiti djelovanje Josipe Glembay te njezin značaj u kulturnom razvoju Osijeka. S aspekta knjižničarstva, poseban je naglasak na utemeljenju dviju čitaonica u Osijeku te objave stručnih i književnih djela, a s društvenog aspekta osnivanje zaklade za omogućavanje školovanja siromašnih djevojčica.

Društveni značaj. Josipa Glembay bila je pedagoginja i spisateljica, cijenjena po tome što je svojim težnjama i ustrajnim radom ostavila dubok trag u kulturnom razvoju Osijeka. Život joj je naoko bio tih i skroman, ali istovremeno ispunjen predanim radom na odgojnom, prosvjetnom, književnom i društvenom planu.

Originalnost/vrijednost. Osim što rad prikazuje djelovanje Josipe Glembay poznat iz do sada objavljenih izvora, posebno je analizirano njezino djelo *Zajednica* kojem pripada značajno mjesto u Zavičajnoj zbirci Knjižnice Centra za kulturu Čepin te će tako sredina u kojoj je rođena dobiti vrijedan izvor koji može biti polazištem za iscrpnije istraživanje i cjelovitije analize njezina djelovanja tijekom promatranog razdoblja, napose književnog i pedagoškog.

Ključne riječi: čitaonice u Osijeku, Josipa Glembay, *Zajednica*, zavičajna zbirka

Summary

Purpose. The purpose of this paper is to contribute to efforts to record the development of culture in Osijek by recalling the cultural and historical role of Josipa Glembay, given that she represented a key figure in the development of women's education and journalism in Croatia in the late 19th and early 20th centuries. The aim of the paper is to highlight the significance of the work of the teacher, pedagogue, writer and humanitarian Josipa pl. Glembay and her influence on the development of culture and society as a whole. In the paper, the author explored the activities, role and significance of Josipa Glembay through her contribution to the fields of pedagogy, literature, librarianship and social activities implemented through professional associations.

Approach/methodology/design. Data on the activities of Josipa Glembay were gathered from existing lexicographical, archival, and online sources. The work *Zajednica* (Community) was analyzed, which holds special significance for the Local History Collection of the Čepin Cultural Center Library, as it also contains a text by another local author.

Findings. Using available data, the paper attempted to present Josipa Glembay's work and her significance in the cultural development of Osijek in a concise manner. From a librarian's perspective, special emphasis is placed on the establishment of two reading rooms in Osijek and the publication of professional and literary works, and from a social perspective, the establishment of a foundation to enable the education of poor girls.

Social implications. Josipa Glembay was a pedagogue and writer, respected for the fact that her aspirations and persistent work left a deep mark on the cultural development of Osijek. Her life was seemingly quiet and modest, but at the same time filled with dedicated work in the educational, literary, and social fields.

Originality/value. In addition to presenting the work of Josipa Glembay, known from previously published sources, the paper specifically analyzes her work *Zajednica*, which holds a significant place in the Local History Collection of the Čepin Cultural Center Library, and thus the environment in which she was born will receive a valuable source that can be a starting point for more detailed research and more comprehensive analyses of her work during the observed period, especially literary and pedagogical.

Keywords: reading rooms in Osijek, Josipa Glembay, Community, Local History Collection

*"Izgubili smo sve one dane života, u kojima nijesmo izvršili nešto dobra."*¹

JOSIPA pl. GLEMBAY

1. Uvod

O Josipi Glembay gotovo da nitko u Čepinu, a i šire, ne zna ništa, a rođena je Čepinka bila jedna od najistaknutijih žena u Osijeku na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće. Prvi susret s njezinim imenom u Knjižnici Centra za kulturu Čepin² dogodio se za predstavljanja knjige *Šetnje slavonskom i baranjskom prapoviješću* Jasne Šimić, sada već davne 2013. godine. Događaju je nazočio umirovljeni profesor povijesti i prijatelj Knjižnice, gospodin Vinko Ivić koji je, znajući kako Knjižnica izgrađuje Zavičajnu zbirku, darovao Glasnik Arhiva Slavonije i Baranje, svezak 11. iz 2011. godine u kojem je objavljen njegov članak *Životopis Josipe Glembay 1861.-1941.* Iz njega je vidljivo koliki je doprinos ove svestrane osobe kulturnom razvoju grada Osijeka.

Također, znajući za izgradnju Zavičajne zbirke, voditeljica Razvojne matične službe pri Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici Osijek, Marijana Špoljarić Kizivat, darovala je Knjižnici Centra za kulturu knjigu *Zajednica: učiteljsko društvo za grad Osijek i kotar osječki* (Osijek, 1901.) koju je priredila Josipa Glembay. Na prvi pogled neugledna knjižica, ali čepinskoj knjižnici izuzetno značajan izvor.

Procijenjeno je kako je Okrugli stol o zavičajnosti, u organizaciji Društva knjižničara Slavonije, Baranje i Srijema, najbolje mjesto na kojem treba podsjetiti stručnu javnost na Čepinku koja je ostavila neizbrisiv trag u osječkoj kulturnoj povijesti. Izlaganje

¹ Svi su citati iz zbirke *Iskre pod pepelom* (Glembay 1924).

² Dalje će se u tekstu koristiti samo kraći oblici: Knjižnica ili Knjižnica CZK Čepin (ovisno o kontekstu)

na skupu i objava članka u stručnom glasilu samo su jedan od pokušaja činjenja vidljivijom osobe koja je u drugoj polovici 20. stoljeća potisnuta u zaborav, a moguće i poticaj za odavanje počasti i iskazivanje zahvalnosti te na neke druge moguće načine (izložba, monografija, imenovanje ulice u Čepinu njezinim imenom ili neke od ustanova...). Možda upravo godine 2026., kada je 165. obljetnica rođenja i 85. obljetnica smrti Josipe Glembay, bude bilo prilike za realizaciju nekog od ovih ciljeva.

2. Životopis

Josipa Glembay (Josefine) (slika 1) rođena je u Čepinu 29. srpnja 1861. godine, a preminula u Osijeku 2. studenoga 1941. (Hrvatski biografski leksikon n.d.). Pokopana je na groblju u osječkom Gornjem gradu.

Slika 1. (Nova Akropola)

Izvori navode da je od oca, mjernika na vlastelinstvu, aktivnog u revolucionarnim zbivanjima 1848. godine, baštinila domoljublje i promicanje lijepoga, humanog i plemenitog te talent za književno stvaranje, a od brižne i plemenite majke praktičan duh i razboritu štedljivost (Nova Akropola 2016). Učitelji su joj bili hrvatski preporoditelji. U Zagrebu je završila Višu djevojačku i Kraljevsku Učiteljsku školu 1882. godine. Od 1883. godine radila je kao namjesna učiteljica u nižoj pučkoj školi u Osijeku, a nakon položenog stručnog ispita 1896. imenovana je učiteljicom Više djevojačke škole³, u kojoj je od 1909. godine obavljala funkciju ravnateljice. Predavala je matematičko-tehničke skupine predmeta. Umirovljena je 1922. godine.

---

³ Osječka Viša djevojačka škola bila je važna, ne samo za odgoj ženske mladeži, već je obrazovala stručni kadar za rad u obrtništvu, a osobito za razvoj tekstilne industrije. Djelovala je sve do druge polovice 20. stoljeća pod nazivom Ženska stručna škola.

Najveći je dio svog života provela u Osijeku kao učiteljica, pedagoginja i spisateljica, poznata po svom radu na unaprjeđenju obrazovanja u djevojačkim školama, posebice likovnog odgoja i nastave ručnog rada te po stručnim raspravama iz područja školstva. Kao veliki domoljub, polagala je veliku pažnju učenju hrvatskog jezika i promicanju hrvatske kulture (Ivić 2011). O njoj su pisali Jagoda Truhelka, Rudolfo Franjin Magjer i Marija Jurić-Zagorka.

Praktičnog duha, marljivo je radila na afirmaciji hrvatske žene te prosvjetnog, kulturnog i društvenog života utemeljenjem stručnih, kulturnih, humanih i drugih građanskih udruga kojima je bila i dugogodišnja predsjednica.

3. Pedagoški doprinos

Kao pedagoginja značajno je pridonijela razvoju viših djevojačkih škola, unaprjeđenju odgojnog i nastavnog rada, reorganizaciji izdavanja školskih knjiga i učila te je pisala stručne rasprave i publicistiku. Njezin rad imao je trajan utjecaj na reformu školskih materijala i metodičke pristupe u nastavi, osobito za žensku populaciju. U nastavu likovnog odgoja u pučkim školama uvela je genetički pristup razvoju crteža te reformirala crtanke i pisanke uklaňanjem crta i stigma s površine za crtanje, čime je učenicima omogućila slobodnije i kreativnije izražavanje. Marljivim i stručnim radom, posebno se posvetila unaprjeđenju nastave ženskog ručnog rada i to potvrdila objavom stručnog rada *Nauk o šarama* 1888. godine u Sarajevu i stručne rasprave o grupnom poučavanju u ženskom ručnom radu *Naputak k ustroju za skupnu obuku u ženskom ručnom radu*. Pedagoške članke (*Reforma nadzora pučkih škola*, *Američki pučkoškolski obrazovni sustav*, *Povijest osječke Više djevojačke škole*) objavljivala je u *Školskom vjesniku* (1895., 1898.-1900., 1902., 1907.), *Napretku* (Zagreb 1900., 1901., 1903.-06.), *Hrvatskom učiteljskom domu* (1909.), *Domu i školi* (1924.) i dr. (Hrvatski biografski leksikon n.d.).

4. Književni doprinos

Osim kao pedagoginja, Josipa Glembay bila je aktivna u književnosti i društvenom životu. Njezin je utjecaj na kulturni život grada zaista bio velik.

Josipinu je spisateljsku darovitost zapazio vjeroučitelj Stjepan Nijemčić i uputio ju je kako razvijati taj dar, a profesor Skender (Aleksandar) Fabković poučio ju je usavršavanju stilistike i jasnog izražavanja misli i pisanja. Njezinu ljubav prema pisanju o

pedagoškom radu, savjetima i praktično, podupirao je Stjepan Basariček, urednik *Napretka*, dajući joj priliku objavljivanja članaka u tom najstarijem pedagoškom časopisu na Balkanu. Tomislav Ivkanec, urednik popularnog lista za mladež *Smilje*, omogućio joj je samostalno uređivanje rubrike *Dječje kolo* i objavljivanje članaka o odgoju i problematici mladeži. Njezin je rad zapazilo uredništvo *Školskog vjesnika* te, na poziv urednika Ljuboja Dlustuša, postaje njihova suradnica (usp. Ivić 2011: 420).

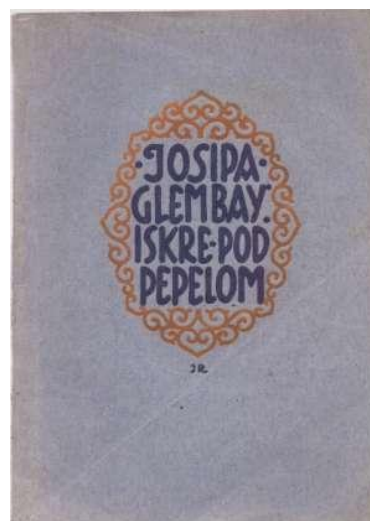
U književnosti se javila 1881. novelom *Za jedan časak radosti* u osječkoj *Zvezdi*, pod pseudonimom (R. B. – Ružica Bajinić). Pisala je putopise (o bečkim dojmovima, u *Hrvatskoj obrani*, 1916.), kazališne kritike, književne i kulturološke prikaze (o Jagodi Truhelki, Mariji Jambrišak, Katarini Zrinskoj, o ženskim društvima, J. J. Strossmayeru), studije o Henriku Ibsenu (u *Napretku* 1906. i *Školskom vjesniku* 1907.). Pisala je poučne pripovijesti za mladež o prosvjeti, učiteljima, obitelji, mladima te crtice sa socijalnom, katkad i feminističkom notom (u *Domaćem ognjištu* 1901.-02., 1904., *Omladini* 1922.-24., *Viencu* 1923., *Hrvatskom listu* 1925., 1927., *Obitelji* 1930.), a djelomično ih je tiskala u knjigama (slika 2) *Što sada?* (Križevci 1914.) i (slika 3) *Za narod svoj* (Osijek 1929.). Aforizme je skupila u knjizi (slika 4) *Iskre pod pepelom* (Osijek 1924.). Misli koje su joj tijekom života bile podsjetnik i ohrabrenje prenijela je čitatelju kao iskre koje mogu potaknuti i druge ljude.

Slika 2.

Slika 3.

Slika 4.

„Život me moj osvjedočio, da je svemu, što je čovjekov um zamislio i ruke njegove stvorile, što čutimo, želimo i osjećamo, vazda začela jedna iskra naše duše, koju je jaka, ustrajna naša volja razbuknula u vatru...“

Josipa Glembay

Suradivala je i u osječkim njemačkim novinama (*Die Drau* 1901., *Slavonische Presse* 1905.-15.). Potpisivala se šiframa J. G. i J. pl. G. (isto).

S dramskom se kazališnom kritikom Josipa Glembay prvi put javlja u novinama *Slavonische Presse* 13. studenog 1905. godine i djeluje sve do 1913. godine. Ispočetka piše o gostovanjima zagrebačkog i srpskog kazališta, a nakon 1907. godine izvedbama osječkog Hrvatskog narodnog kazališta. Tako u novinama, koje su u Osijeku primarno namijenjene njemačkom dijelu populacije, pronalazimo njezine kritike u kojima se sustavno bori za hrvatsko kazalište, dramu i uopće hrvatsku riječ na sceni, pa čak na kraju kritika upotrebljava i karakteristične hrvatske pozdrave – poput *S Bogom!* i to tiskane latinicom za razliku od ostatka teksta koji je tiskan njemačkom goticom (usp. Biskupović 2014). Do 1907. godine kritike su protkane impresionističkim dojmovima i pedagoško-didaktičkim stremljenjima, a kada je osnovano Osječko kazalište i njezina kritika evoluirala. Iako je i dalje protkana teatro-sociološkim aspektima kazališta, odgojnim savjetima publici o ponašanju u kazalištu, repertoaru, funkciji i odgovornosti kazališta, obimom postaje veća, više prostora posvećuje detaljnim analizama dramatičara, djela, glumačkih izvedbi, režije, scenografije, kostimografije i scenskog pokreta. Njezina je kritika u novinama redovito zastupljena i strukturalno jasno izdvojena od ostalih članaka velikim naslovom masno otisnutim slovima koji privlači pažnju. Uvijek je posebno isticala zadovoljstvo zbog organiziranih posjeta učenika kazališnim predstavama, zahtijevajući da se odlasci u kazalište uvedu kao obveza u škole, ali je kritizirala ako su izvedbe bile ispod očekivane razine jer je samo najbolje za učenike dovoljno dobro. Od kazališta je tražila visoku kvalitetu umjetničkog djelovanja, ispunjavanje društvene funkcije kroz pomni odabir repertoara (inzistira na više hrvatskih djela), obrazovanje mladih i buđenje svijesti kod starijih. Djelovanje kazališne kritičarke Josipe Glembay može se svrstati u ponajbolja ostvarenja ovog žanra u osječkim dnevnim novinama u prvoj polovici 20. stoljeća. (isto: 75)

Pisala je i glazbenu kazališnu kritiku te najave pod pseudonimom Ružica Bajkovićeve i šifrom -y- (isto).

Kada je Zagorka 1938. godine pokrenula novi časopis za žene *Hrvatica*, Josipa je preuzela koordinaciju lokalnih žena, smatrajući da je pretplata „domoljubna dužnost svih članica udruge“. U povodu 15. obljetnice osnutka podružnice, u *Ženskom listu* navedeno je

kako Josipa „radi kao pčela, stvorena prirodom da radi, okuplja, spaja ljude i još više radi“ (Wowplaces.fierce-women.net).

Hrvatska je žena završila neslavno. Nakon osnivanja Nezavisne Države Hrvatske (NDH), članice su poslale telegram Anti Paveliću i čestitale mu uspjeh. Udruga je prestala s radom 1943. godine, kada je od svih ženskih organizacija zatraženo da se spoje sa ženskom sekcijom lokalnog Ustaškog pokreta.

5. Doprinos knjižničarstvu

Kada je *Zajednica* dospjela u Knjižnicu, voditeljici je Knjižnice bilo izazovno provjeriti u kojim se još hrvatskim knjižnicama nalaze djela Josipe Glembay.

Aforizme *Iskre pod pepelom* pronašla je u Gradskoj i sveučilišnoj knjižnici u Osijeku (GISKO), Gradskoj knjižnici i čitaonici Belišće i Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici (NSK). Pripovijetku *Za narod svoj* posjeduje NSK, kao i *Naputak k stroju za skupnu obuku u ženskom ručnom radu*. Poučne pripovijetke za djevojčice okupljene u zbirci *Što sada?* uz NSK posjeduje i Hrvatski centar za dječju knjigu Knjižnice grada Zagreba (KGZ). *Nauka o šarama* nije otkrivena ni u jednoj knjižnici, a većina knjižnica posjeduje časopise *Glasnik Arhiva Slavonije i Baranje* i *Nova akropola* koji sadrže članke o Josipi Glembay.

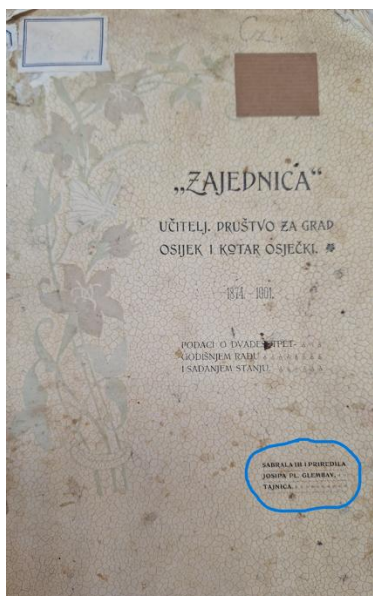
Zajednicu, osim čepinske knjižnice, posjeduju i NSK i GISKO. Knjižnica Centra za kulturu Čepin svoj katalog gradi kroz suradnički odnos u Skupnom katalogu Osječko-baranjske županije. Kako je u tom katalogu i elektronički oblik ove publikacije, automatizmom je i on preuzet:

Chrome

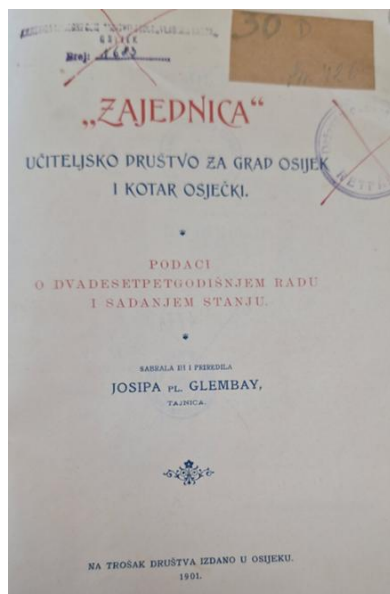
extension://efaidnbmnnnibpcajpcgclefindmkaj/https://www.gskos.unios.hr/wp-content/uploads/2018/05/Zajednica-0.pdf

Osim narodnih, gradskih knjižnica i Nacionalne i sveučilišne knjižnice, Knjižnica Muzeja Slavonije u Osijeku (specijalna knjižnica), u Zavičajnoj zbirci Essekiana čuva čak tri naslova Josipe Glembay: *Iskre pod pepelom* (2 primjerka), *Za narod svoj* (tri primjerka) i *Zajednicu* (3 primjerka).

Zasigurno djela Josipe Glembay posjeduju i neke druge knjižnice (specijalne, školske...) koje nemaju dostupan mrežni katalog. Stoga je ova analiza temeljena na trenutačno dostupnim izvorima.

Slika 5.

Slika 6.

Slika 7.

S korica (slika 5) saznajemo kako je Zajednica učiteljsko društvo za grad Osijek i Kotar osječki, publikacija sadrži podatke o dvadesetpetogodišnjem radu ove udruge (1874.-1901.), a sabrala ih je i priredila Josipa pl. Glembay, tajnica. Na naslovnoj je stranici (slika 6) podatak o izdanju: na trošak društva izdano u Osijeku 1901. godine te pečati dosadašnjih vlasnika (Knjižnica OŠ „V. Nazor“ Osijek i Državna osnovna škola Retfala), a na poledini su podaci sadašnjeg vlasnika Knjižnice CZK Čepin (slika 7).

Iz sadržaja saznajemo kako knjiga donosi podatke o povijesti *Zajednice*, Upravljaćem odboru, rasprave, prijedloge, stanje blagajne te podatke o Čitaonici i članovima.

Osim ovoga, za čepinsku je sredinu otkriće pridodanog teksta: *Stečevine hrvatskog učiteljstva u minulom četvrtstoljeću* kojemu je autor Ferdo Rauschenberger, ravnatelj čepinske škole. Tako, ova malena, na prvi pogled neugledna knjižica, sadrži dva djela dvaju zavičajnih autora te je stoga vrlo važan izvor koji svoje mjesto nalazi u Zavičajnoj zbirci Knjižnice.

Iščitavanjem teksta spomenice saznajemo kako je udruga njegovala napredne ideje: smatrali su da svako učiteljsko društvo treba osnovati knjižnicu i čitaonicu, a u Osijeku bi to bila pedagogijska knjižnica. Poglavarstvo grada Osijeka 1892. godine ustupa Zajednici sobu u donjogradskoj pučkoj školi za knjižnicu, a 1897. godine seli u pučku školu u Jägerovoj ulici za društvenu knjižnicu.

Također, saznajemo kako je čepinska inteligencija bila vrlo aktivna te je tako na sastanku u Josipovcu predavanje *Hrvatska posta Kraljevinom*, na njemačkom jeziku održao već spomenuti čepinski učitelj Ferdo Rauschenberger. Zanimljivo je kako 1897. godine Zajednici, kao utemeljitelj i pokrovitelj, pristupa čepinski veleposjednik Ivan pl. Adamovich, narodni zastupnik, kao potpomagajući član Franjo Bato, čepinski župnik, a kao redoviti članovi Ferdo Rauschenberger, ravnatelj škole u Čepinu te učitelji Vukašin Karleuša, Aćim Petrović i Marija Hrska.

Jedan od sastanaka udruge održan je u Čepinu 5. travnja 1900. godine. Donesen je zaključak o osnivanju osječke učiteljske čitaonice. Kućni su red za Čitaonicu sastavili tajnica Josipa Glembay i odbornik Leonard Fichtner.

Propitkivali su: Što bi mogla učiniti škola da narod knjigu što više zavoli? Odgovor je bio vježbati djecu čitanju, dijeliti im časopise, pričati im priče, nagrađivati ih knjigama, učlanjivati ih u društva pa čak i povećati članarinu kako bi se više knjiga moglo nabaviti.

Smatrali su da u mjestima gdje postoje pučke škole treba ustrojiti narodne knjižnice. Svojim su zalaganjem ishodili besplatne časopise *Škola*, *Kršćanske škole*, *Gospodar*, *Hrvatske pčele* i *Slavonische Presse*.

Zahvaljujući Josipi Glembay utemeljene su dvije knjižnice. U lijepoj i prostranoj dvorani pučke škole u Osijeku u Jägerovoj ulici (današnja zgrada Filozofskog fakulteta), koja dozvolom slobodnog gradskog poglavarstva Zajednici služi kao društvena prostorija, smještena je društvena knjižnica koja je brojila 215 djela u 286 svezaka. Čitaonica Učiteljskog društva *Zajednice* utemeljena je na 24. glavnoj skupštini 20. prosinca 1900. godine, a svečano otvorena 17. veljače 1901. godine. Financirala se posebnim prinosima članova.

Od zanimljivosti izdvajamo kako su prije sastanaka zajedno odlazili u crkvu nabožnom pjesmom zazvati Duha svetoga, a molitvom isprositi blagoslov Svevišnjega, kako bi bili primjer mladeži i društvu.

6. Društveni doprinos

Njezin je društveni život bio iznimno aktivan.

Zaklada Slagalica na svojim je mrežnim stranicama navodi kao prvu osječku zakladnicu (Zaklada Slagalica n.d.). Kada je 15. siječnja 1911. godine slavila 25. obljetnicu uspješnog službovanja, na uspomenu tog jubileja osnovala je Jubilarnu zakladu Više

djevojačke škole u Osijeku, koja 1918. godine mijenja naziv u Jubilarna zaklada Josipe Glembay. To joj je postalo jednim od najvažnijih poslova kao nastavnice i javne djelatnice. Nije mirovala dok Zaklada nije narasla na 10.000 tadašnjih kruna. Kada je, nakon političkog prevrata, Zaklada novčano stradala, započela ju je iznova stvarati. Dobivenim kamatama su se svake godine podupirale vrijedne učenice odjećom, obućom i knjigama, a jedan je dio upotrijebila za upotpunjavanje zbirki učila. Brižna i humana, uočava poteškoće siromašnih djevojaka, napose onih sa sela i naglašava vrijednost odgoja ženske mladeži te im nastoji pomoći kako bi se mogle školovati. Osim imućnijih darovatelja, prikupljala je novac i od učenica i učenika te ih tako poticala na solidarnost i humanost (usp. Ivić 2011: 421).

Nakon umirovljenja, nastavila je književni rad i ostala posvećena ciljevima vezanim uz obrazovanje, kao i raznim kulturnim i društvenim pitanjima. Bila je članica, osnivačica i suosnivačica odbora mnogih osječkih društava toga doba, voditeljica „Učiteljske čitaonice“, osnovala je „Učiteljski pjevački zbor“ u kojem je i sama nastupala te je 1921. godine utemeljila „Udrugu hrvatskih učiteljica“, Klub Hrvatica i Hrvatsku ženu, kojoj je u početku bila tajnicom, a kasnije i predsjednicom sve do svoje smrti 1941. godine. Cilj joj je bio promicanje nacionalne svijesti i dobrotvornog rada: novčana sredstva prikupljena akcijama i zabavama služila su pomaganju onima kojima je pomoć bila najpotrebnija, a to su najsiromašniji građani, djeca i mladež, posebice nezbrinuti. Svrha se protezala i na rad na kulturnom i prosvjetnom polju. Organizirale su različite aktivnosti za žene, uključujući gostujuća predavanja Marije Jurić Zagorke i Jagode Truhelke, a žene se pozivalo da se uključe u rad udruge proširivanjem znanja i vještinom svojih ruku (usp. Zaklada Slagalica 2025). Njezinim je zalaganjem kupljena klasicistička vila za *Hrvatski dom* na uglu ulicâ Hrvatske Republike i Radićeve u Osijeku (donedavno Ugostiteljsko-turistička škola).

Bila je tajnica Učiteljskog društva *Zajednica* te član Upravnog odbora Društva hrvatskih književnica i društva *Milodar*. Uz Rudolfa Franjina Magjera, Mariju Pinterović, Franju Sedlakovića i Luju Vargu Bjelovarca, 3. listopada 1909. godine osnovala je Klub hrvatskih književnika i umjetnika u kojem je bila 22 godine vrlo aktivna. Uređivala je pedagoško-književni niz *Knjižnicu*, u kojoj je objavljivala djela hrvatskih književnika. Prvom članicom Hrvatskog pedagoško-književnog zbora izabrana je 1901. godine (usp. Ivić 2011: 421-423).

Posjećivala je kazališne predstave i u kritikama poticala vlast i utjecajne djelatnike u kulturi te društvene djelatnike da stvaraju Hrvatsko narodno kazalište u Osijeku. Nesebično i neumorno, s puno ljubavi radila je i davala velik obol da pridigne grad Osijek kao kulturno središte istočne Hrvatske (Ivić 2011).

Podsjetimo da je to razdoblje tijekom kojega je, unatoč nepovoljnim političkim prilikama uzrokovanih banovanjem Khuena-Héderváryja, Osijek doživio snažan kako gospodarski, tako i kulturni razvoj (Mokriš Marendić i Petković 2009).

Za vrijeme Prvog svjetskog rata u Osijeku djeluje podružnica Crvenog križa grada Osijeka čija je vrijedna suradnica bila barunica Tereza Adamovich – Čepinska, koja je od travnja 1916. bila predsjednica. Kao humanitarka Josipa Glembay bila je aktivna suradnica Crvenog križa grada Osijeka. Poznavajući činjenice oko povijesnih zbivanja bitke kod Solferina te nastanka Crvenog križa, napisala je tekst *Solferinska bitka i njezina socijalno-moralna pluska*. Također je tijekom Prvog svjetskog rata aktivno pomagala pri pružanju pomoći izbjeglicama iz Bosne, osobito katolicima, koji su spas tražili većinom u Osijeku. U tekstu *Dušmanka* opisala je tragediju rata i izbjeglištva: bolan položaj cijelih obitelji čiji su očevi, muževi, braća na ratištima austrougarske vojske. (Ivić 2011)

7. Umjesto zaključka: *Zavičajne note – značaj i nasljeđe*

Josipa Glembay predstavlja ključnu figuru hrvatske pedagogije i publicistike krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Ostala je zapamćena kao utemeljiteljica novih obrazovnih metoda i promotorica ženskog obrazovanja u Hrvatskoj. Njezina ostavština živi kroz trajne promjene u školstvu i pedagogiji.

Najvažniji radovi Josipe Glembay obuhvaćaju pedagoške knjige i članke, kao i književne zbirke i kritike te društveno angažirane tekstove koje je objavljivala u raznim publikacijama u Hrvatskoj početkom 20. stoljeća.

Željela je Osijek pretvoriti u metropolu Slavonije i Baranje. Bila je svjesna društveno nepovoljnog položaja žena te je uložila napore u podizanje obrazovnih i kulturnih standarda žena i potaknula ih na društveno djelovanje. Bila je svjesna višejezičnosti i konfesionalnosti kao bogatstva grada i okolice Osijeka, ali i snažnog utjecaja i dominacije njemačkog jezika. Stoga je svojim radom željela afirmirati hrvatski jezik kao službeni i svakodnevni jezik u gradu, a ne samo nastavni u školama (usp. Wowplaces.fierce-women.net).

U razdoblju socijalizma od 1945. sve do 1990. vlasti su je potiskivale u zaborav jer zbog rodoljublja nije bila „podobna“.

U naselju Tenja (Nova Tenja) jedna je ulica imenovana Ulicom Josipe Glembay.

Možda bi ime jedne od najuglednijih žena na prijelazu 19. u 20. stoljeće u Hrvatskoj trebala nositi neka primjerena ustanova (osnovna škola, dječji vrtić, ustanova u kulturi, ulica...)?

Za sada se u Zavičajnoj zbirci Knjižnice Centra za kulturu Čepin brižno čuva njezino djelo *Zajednica*, kao i članak Vinka Ivića o njoj objavljen u Glasniku Arhiva Slavonije i Baranje kao trajni zalag narednim generacijama, s njezinom poticajnom mišlju kao smjernicom za budućnost:

„Kad bi svaki dan posvetili samo jedan sat svoga života dobroj stvari, učinili bi mnogo za opću dobrobit“ .

Josipa Glembay

Literatura

Glembay, Josipa. 1924. *Iskre pod pepelom*. Osijek: Klub hrvatskih književnika i umjetnika : Klub Hrvatica.

Hrvatski biografski leksikon. 1983–2025. s.v. „GLEMBAY, Josipa.“ Zagreb: Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Pristupljeno 12. 11. 2025.

<https://hbl.lzmk.hr/clanak/6939>

Ivić, Vinko. 2011. „Životopis Josipe Glembay 1861.-1941.“ *Glasnik Arhiva Slavonije i Baranje* 11: 419-426.

Mokriš Marendić, Svjetlana i Siniša Petković. 2009. „Izložba Otvorenost, a ne posebnost: književnost Osijeka i Slavonije na prijelazu iz 19. u 20. stoljeće.“ *Novosti Hrvatskog knjižničarskog društva* 45, no. 192.

<https://arhiva.hkdrustvo.hr/www.hkdrustvo.hr/hkdnovosti/clanak/192.html>

Tokić, Maja. 2016. „Josipa Glembay.“ *Nova Akropola*. Pristupljeno 23. 11. 2025.

<https://nova-akropola.com/covjek-i-svijet/volonterstvo/josipa-glembay/>

Biskupović, Alen. 2014. *Dramska kazališna kritika u osječkim dnevnim glasilima od 1902. do 1945*. Doktorski rad. Osijek: Filozofski fakultet. Pristupljeno 25. 11. 2025.

<https://repozitorij.ffos.hr/object/ffos:410/FILE0>

Wowplaces. n. d. „Josipa Glembay.“ Pristupljeno 23. 11. 2025.

<https://wowplaces.fierce-women.net/woman/josipa-glembay/>

Zajednica: učiteljsko društvo za grad Osijek i Kotar osječki. 1901. Sabrala i priredila Josipa pl. Glembay. Osijek: Društvo.

Zaklada Slagalica. n. d. „Josipa Glembay – prva osječka zakladnica.“ Pristupljeno 13. 11. 2025.

<https://zaklada-slagalica.hr/josipa-glembay-prva-osjecka-zakladnica/>